

УДК 338.43:631.147

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.77-65>

Матвєєв О.

аспірант

Заклад вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права»

Жуйков Г.Є.

доктор економічних наук, професор

Заклад вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права»

Matveev Oleksandr

Postgraduate Student

Higher educational institution

“International University of Business and Law”

Zhuikov Gennadii

Doctor of Economics, Professor

Higher educational institution

“International University of Business and Law”

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

THEORETICAL ASPECTS OF ORGANIC PRODUCTION UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY

В статті визначено, що за умов повномасштабної війни в Україні, спостерігається руйнування сільгоспугідь, зниження родючості ґрунтів, замінування земель, що призводить і до зменшення експортного потенціалу країни, і до занепаду сільських територій. Досліджено теоретичні аспекти виробництва органічної продукції в Україні в умовах невизначеності, що є досить актуальними. Авторами вивчено, систематизовано та уточнено поняття «органічне виробництво» на основі порівняльної оцінки визначень різними вченими. Досліджено, що із значним потенціалом України для виробництва органічної продукції можна виділити фактори, які негативно впливають на його розвиток (недостатній рівень фінансування державою, зниження довіри споживачів, фальсифікації товарів).

Ключові слова: органічна продукція, теоретичні аспекти, проблеми, фактори, виробництво органічної продукції.

The article identifies that in the context of a full-scale war in Ukraine, there is a destruction of agricultural land, a decrease in soil fertility, and land mined, which is the main source of food security and welfare of the population. Some of Ukraine's agricultural production is unprofitable, and some companies have closed their organic production facilities. All this leads to a decrease in the country's export potential and the decline of rural areas. The article investigates the theoretical aspects of organic production in Ukraine under conditions of uncertainty, which are quite relevant. The authors have studied, systematized and clarified the concept of “organic production” on the basis of a comparative assessment of the definitions of different scientists. The results of research by national scholars show that organic production is the most widespread alternative method of ecologically oriented agricultural production in the world which best meets the vital interests of society. The author establishes that organic production can be understood as production in which chemical fertilizers are not used, plants and animals are actively protected, genetically modified organisms are not used, etc., and all stages of cultivation, transportation and processing provide for maximum environmental protection, health protection of workers and are subject to mandatory inspection and certification. It is concluded that the economic, political and social crises that are present in Ukraine today do not have a critical impact on the reduction of organic production, and in some situations may even act as a stimulating factor. It is noted that due to scientific research in the field of organic production in Ukraine, we compete with developed countries, which gives us significant advantages in this market. It has been shown that despite the significant potential of Ukraine for the production of organic products, there are certain constraints that have a rather negative impact on its development: insufficient state funding, consumer distrust, counterfeiting, which significantly slows down the development of the organic production market.

Keywords: organic products, theoretical aspects, problems, factors, production of organic products.

Постановка проблеми. Аграрний сектор економіки України є важелем, який забезпечує виробництво сільськогосподарської сировини та продовольства, їх заготівлю, зберігання, переробку і реалізацію населенню. Можемо спостерігати за останні роки, а особливо за час повномасштабної війни в Україні, руйнування та зниження родючості ґрунтів, заміновані землі, які завжди були і є джерелом забезпечення продовольчої безпеки країни. В той же час, в усіх країнах швидко поширюється органічне агровиробництво, яке є цілісною системою господарювання та виробництва харчових продуктів. Основою якої є поєднання в собі найкращих практик збереження довкілля та природних ресурсів.

Звісно, що розвиток органічного виробництва відіграє важливу роль для країни: забезпечує ринок якісною харчовою продукцією, що призводить до задоволення споживачів. При цьому все це позитивно впливає на захист довкілля та розвиток сільських територій. Отже, дослідження теоретичних аспектів виробництва органічної продукції в Україні в умовах невизначеності є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретичних аспектів виробництва органічної продукції зробили науковці, такі як: Милованов Є.В., Пилипенко К.А., Кириленко І.Г., Білоткач І., Кунділовська Т.А., Зеленянська Н.М., Грановська В.Г., Іржищева І.О., Кожушко П. та багато інших. Не дивлячись на велике коло дослідників, достатньою мірою не проаналізовано теоретичні аспекти виробництва органічної продукції в Україні саме в умовах невизначеності, в яких останні три роки перебуває наша країна.

Формулювання цілей статті. Метою написання статті є процес дослідження теоретичних аспектів виробництва органічної продукції в Україні в умовах невизначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження. В багатьох європейських країнах органічне сільське господарство почало розвиватися ще з кінця 80-х років минулого століття як альтернатива сучасним системам землеробства. І майже в усіх європейських країнах поступово сформувався новий напрям у землеробстві, коли застосовуються технології обробки, підживлення, вирощування культур, які спрямовані на максимальне можливе збереження біорізноманіття, складу й властивостей ґрунтів, захист від ерозії, втрат гумусу, ущільнення тощо.

Результати досліджень вітчизняних науковців свідчать, що найбільш поширеними у світі альтернативними методами ведення аграрного виробництва є органічне.

За визначенням Міжнародної федерації сільськогосподарського органічного руху (International Federation of Organic Agriculture Movements — IFOAM) «органічне сільське господарство об'єднує всі сільськогосподарські системи, які підтримують екологічно, соціально та економічно доцільне виробництво сільськогосподарської продукції. В основу таких систем покладено використання локально-специфічної родючості ґрунтів як ключового елемента успішного виробництва, а також науково обґрунтовано експлуатацію природного потенціалу рослин, тварин, ландшафтів зі спрямуванням на гармонізацію сільськогосподарської практики та навколишнього середовища» [3].

Зауважимо, що при органічному землеробстві значно зменшується вплив зовнішніх факторів виробництва (знижується використання хімічних добрив, пестицидів тощо). В той же час, для підвищення урожайності та для захисту рослин використовують інші заходи агротехніки, різні природні чинники. При цьому слід відмітити, що органічне землеробство ведеться на основі принципів, притаманних місцевим соціальним, економічним, кліматичним та історико-культурним особливостям. Кінцевим результатом сталий розвиток саме того регіону.

В цілому, під органічним виробництвом можна розуміти «метод, який виключає використання хімічних добрив та засобів захисту рослин і тварин, вживання генетично модифікованих організмів тощо. При цьому всі стадії вирощування, транспортування, переробки передбачають максимальний захист довкілля, охорону здоров'я робітників і підлягають обов'язковій інспекції та сертифікації» [4].

Згідно з українським законодавством, виробництво органічної продукції (сировини) представляє собою діяльність фізичних або юридичних осіб, які виробляють, вирощують, переробляють продукцію. І при цьому під час таких процесів вони відмовляються від хімічних добрив, пестицидів, ГМО, консервантів та інш. Слід зауважити, що на всіх етапах виробництва вони мають дотримуватись принципів та правил, прописаних цим Законом для отримання екологічно чистої продукції [5].

Звісно, що інституційне середовище в країні ще недосконале та потрібно вирішити проблеми, які перешкоджають розвитку виробництва органічної продукції (рис. 1).

Дослідивши думки науковців, дослідників та виробників щодо вирішення таких проблем, можна зазначити, що майже єдиною думкою усіх є те, що органічне виробництво має бути цілісною системою управління таких процесів з використанням безлічі дієвих сучасних інструментів для поліпшення навколишнього середовища та якості життя громадян.

Зважаючи на все сказане вище, можна зробити висновок, що під органічним виробництвом можна розуміти процес виготовлення продукції із екологічно чистої сировини, а всі етапи виробництва мають бути контрольовані, сертифіковані, а сама продукція маркована.

На сьогодні в Україні важливим напрямом розвитку органічної продукції є інтеграція на закордонні ринки. Тому необхідним аспектом безперечно є узгодженість законодавчої та нормативної бази із європейською у сфері органічної продукції. Крім того підтримуємо думку авторів та вважаємо правильним, що розвиток органічного землеробства та органічного виробництва харчової продукції має стати стратегічним завданням нашої країни. І сьогодні необхідно активізувати виробництво органічної продукції в Україні беручи до уваги зарубіжний досвід виробництва такої продукції.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що саме виробництво органічної харчової продукції представляє собою процес виготовлення продукції із екологічно чистої сировини, в якій не можуть бути генетично модифіковані організми, хімічно синтезовані добрива. Крім того має бути сертифікована та маркована.

Рис. 1. Проблеми розвитку ринку виробництва органічної продукції.

Джерело: систематизовано авторами

При цьому, можна говорити, що економічні, політичні та соціальні кризи, які на сьогодні є в нашій країні, впливають не критично на скорочення виробництва органічної продукції, а в деяких ситуаціях навіть можуть виступати стимулюючими факторами. Слід зауважити, що за рахунок наукових досліджень у галузі органічного виробництва в Україні, ми конкуруємо з розвинутими країнами, і це дає нам деякі переваги.

В той же час, поряд із значним потенціалом України для виробництва органічної продукції існують певні стримуючі фактори, які досить негативно впливають на його розвиток. Хочеться відмітити серед основних таких факторів недостатній державний рівень фінансування, недовіра споживачів, підробки товарів, що впливає на сповільнення розвитку ринку органічного виробництва продукції.

Список використаних джерел:

1. Дудар О.Т. Теоретичні основи формування органічного агровиробництва у контексті екологізації довкілля. *Сталій розвиток економіки*. 2013. № 1 (18). С. 191–195.
2. Органічне виробництво. URL: <http://www.slideshare.net/Irkamelnyk/ss-43067917>
3. Федерація органічного руху України. URL: <http://www.ifoam.org>
4. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України від 03.09.2013 р. № 425-VII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2014. № 20–21. Ст. 721. (Редакція від 05.04.2015).
5. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10.07.2018 р. № 2496-VIII. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496*19
6. Милованов Є.В. Сучасні підходи до визначення поняття органічного сільського господарства. *Наукові горизонти*. 2018. No. 5 (68). С. 12–23.
7. Пилипенко К.А. Органічне виробництво як інструмент зміцнення продовольчої безпеки. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № (40). С.48–52
8. Кириленко І.Г., Милованов Є.В. Наукове забезпечення розвитку органічного агровиробництва. *Економіка АПК*. 2019. № 3. С. 27–41.
9. Білоткач І.А. Інституціональне забезпечення розвитку інфраструктури ринку органічної сільськогосподарської продукції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 12–20.
10. Формування ринку органічної продукції в Україні: теоретичні та практичні аспекти: монографія / Кунділовська Т.А., Зеленянська Н.М., Захарчук В.Г. та ін.; за заг. ред. Т.А. Кунділовської. Одеса: Астропринт, 2019. 128 с.
11. Шкурагов О.І., Чудовська В.А., Вдовиченко А.В. Органічне сільське господарство: еколого-економічні імперативи розвитку: монографія. Київ: ТОВ «ДІА», 2015. 248 с.
12. Кожушко П. Ринок органічної продукції: теоретичні та прикладні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2023. No. (57). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-1102>

References:

1. Dudar O. T. (2013) Teoretychni osnovy formuvannia orhanichnoho ahrovyrobnystva u konteksti ekolohizatsii dovkillia. *Stalyi rozvytok ekonomiky*. no. 1 (18). pp. 191–195.
2. Orhanichne vyrobnytstvo. Available at: <http://www.slideshare.net/Irkamelnyk/ss-43067917>
3. Federatsiia orhanichnoho rukhu Ukrainy [Federation of the Organic Movement of Ukraine]. Available at: <https://organic.com.ua/>

4. Pro vyrobnytstvo ta obih orhanichnoi silskohospodarskoi produktsii ta syrovyny: Zakon Ukrainy vid 03.09.2013 r. No. 425-VII //Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2014. No. 20–21. Art. 721. (Redaktsiia vid 05.04.2015).
5. Pro osnovni pryntsypy ta vymohy do orhanichnoho vyrobnytstva, obihu ta markuvannia orhanichnoi produktsii : Zakon Ukrainy vid 10.07.2018 r. № 2496-VIII [On the basic principles and requirements for organic production, circulation and labeling of organic products: Law of Ukraine dated July 10, 2018 No. 2496-VIII]. Available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496*19
6. Mylovanov Ye. V. (2018) Suchasni pidkhody do vyznachennia poniattia orhanichnoho silskoho hospodarstva. *Scientific horizons*. no. 5 (68). pp. 12–23.
7. Pylypenko K. A. (2017) Orhanichne vyrobnytstvo yak instrument zmitsnennia prodovolchoi bezpeky. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*. no. (40). pp. 48–52
8. Kyrylenko I. H., Mylovanov Ye. V. (2019) Naukove zabezpechennia rozvytku orhanichnoho ahrovyrobnytstva. *Ekonomika APK*. no. 3. pp. 27–41.
9. Bilotkach I. A. (2019) Instytutsionalne zabezpechennia rozvytku infrastruktury rynku orhanichnoi silskohospodarskoi produktsii. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. no. 3. pp. 12–20.
10. Kundilovska T. A., Zelenianska N. M., Zakharchuk V. H. ta in. (2019) Formuvannia rynku orhanichnoi produktsii v Ukraini: teoretychni ta praktychni aspekty [Formation of the market for organic products in Ukraine: theoretical and practical aspects]. Odesa : Astroprint, 128 p.
11. Shkuratov O. I., Chudovska V. A., Vdovychenko A. B. (2015) Orhanichne silske hospodarstvo: ekoloho-ekonomichni imperatyvy rozvytku: monohrafiia. Kyiv: TOV «DIA», 248 s.
12. Kozhushko, P. (2023) Rynok orhanichnoi produktsii: teoretychni ta prykladni aspekty. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. (57). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-1102>